

R. W.

O bibliograficznym rejestrze angielskich przekładów Reymonta

Prace Polonistyczne Studies in Polish Literature 24, 176-179

1968

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez **Muzeum Historii Polski** w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

O BIBLIOGRAFICZNYM REJESTRZE ANGIELSKICH PRZEKŁADÓW REYMONTA

Wśród nielicznych dotychczasowych przyczynków i kilku dorzucanych obecnie pełniejszych prac, dotyczących zagranicznej recepcji utworów Reymonta, brak jest studium o przekładach na angielski. Wstępno co do nich rozeznania dostarcza jednak bibliografia znanej i zasłużonej polonistki amerykańskiej Marion Moore Coleman *Polish literature in English translation*, powielona w roboczym stadium opracowania i notująca stan wydawniczy do 1960 r.¹ Autorka sygnalizuje niekompletność wykazów i niemożność zidentyfikowania niekiedy przekładów z polskimi oryginałami (co w zakresie tłumaczeń z Reymonta jesteśmy w stanie niemal całkowicie uzupełnić sami), podkreśla też wyrywkowy i egzemplaryczny charakter bibliografii przedmiotowej, dołączanej do haseł autorskich niejako nadprogramowo.

Można obliczyć, że obchodzącemu nas hasłu odpowiadają w bibliografii M. M. Coleman 52 pozycje, z których 5 przypada na pomijane tu w dalszych zestawieniach edytorskie wznowienia², a 7 na bibliografię przedmiotową. Pozostałych 40 pozycji obejmuje pierwodruki i przedruki tłumaczeń dwudziestu tekstów Reymonta.

Skrótowy obraz rozwoju zainteresowań twórczością pisarza i przede wszystkim wysiłków włożonych w jej rozpowszechnienie

¹ Z przedmową Arthura Pruddena Colemana, Cheshire, Conn. 1963, s. 111—113.

² Bibliografia nie wzmiankuje o kolejnych datowanych nakładach *Chłopów*, np. trzecim z 1937 r. — por. *A catalog books represented by Library of Congress printed cards* (= L. C.), vol. 125, N. Y. 1959, s. 109, gdzie nie jest dla nas jasna początkowa część uwagi z katalogowej karty: „Cra-cow edition; published, June 1927; third printing, February 1937”. Informację o tak datowanym wznowieniu potwierdza *British Museum general catalogue of printed books*, vol. 201, London 1963, szp. 567 i n. (= B. M.) (z uwzględnieniem stałej różnicy w datowaniu kart tytułowych — jak wynika bowiem z owego katalogu, drukowane w USA nakłady przeznaczone dla Wielkiej Brytanii nosiły konsekwentnie datę o rok późniejszą niż książki przeznaczone na rynek amerykański).

uzyskamy, grupując publikacje według ich rodzajów oraz adresów wydawniczych.

Jako pozycje samoistne ukazały się przekłady trzech powieści: Edmunda Obecnego *Komediantki* (N. Y. 1920)³ oraz M[ichaela] H[enry'ego] Dziewickiego *Chłopów* (N. Y. 1924—1925, 4 t.)⁴ i *Ziemi obiecanej* (N. Y. 1927, 2 t.)⁵

W czasopiśmie slawistycznym ukazało się 6 publikacji — poza jedną dość nietypową, mianowicie ekstraktem (skrótom przekładowym) *Legends wigilijnej* w wydawanym przez autorkę bibliografii mikroskopijnym powielanym kwartalniku „Polish Folklore” z 1958 r. — wszystkie w „Slavonic Review” (= S. R.) w latach 1922—1924, 1926 i 1938: trzy poprzedzające przekład całości fragmenty *Chłopów* w tłum. S. Żółtowskiej (jeden) i R. Dyboskiego (dwa), artykuł tegoż i po latach W. Borowego.

Najwięcej jednak publikacji ogłosiły oficjalne polskie czasopisma informacyjne ukazujące się w Nowym Jorku, a właściwie jedno z nich: aż 13 pozycji ukazało się w latach 1923—1928 w nie-

³ Wydanie nowojorsko-londyńskie firmy G. P. Putman's Sons (por. B. M.), której przedstawiciel S. P. Putman z Nowego Jorku odwiedził Polskę i Reymonta w końcu 1919 r. i zawarł umowy na wydanie prawie wszystkich książek pisarza — zob. list z 7 XII 1919, *Reymont we Francji. Listy do tłumacza „Chłopów”* F.-L. Schoella, oprac. B. Miazgowski, Warszawa 1967 (= R. F.), s. 27 i n. To duże przedsięwzięcie miał rozpocząć przekład *Wampira*, skończyło się ono jednak na wydaniu angielskiego tekstu *Komediantki*.

⁴ Adres tego drukowanego w USA wydania uzupełniają katalogi L. C. i B. M., najistotniejszą jednak wiadomość podaje artykuł F.-L. Schoella *Osobliwe dzieje przekładu* (R. F., s. 57): „Co do przekładu angielskiego, wydanego przez Alfreda A. Knopfa w Nowym Jorku i Jar[r]oldsa w Londynie, był on dopiero w trakcie druku w październiku—listopadzie 1924 roku, wtedy gdy jury szwedzkie deliberowało nad wyborem dzieła do nagrody. Nagroda Nobla tylko przyspieszyła publikację i ułatwiła sprzedaż tego tłumaczenia. Oczywiście zyskało ono największą popularność ze wszystkich wersji obcojęzycznych. Było ono dziełem Polaka, naturalizowanego Amerykanina, M. Dziewickiego. Jednakże nie był to przekład pełny. Bez uprzedzenia o tym czytelnika, każdy z czterech tomów był skrócony o sto stron [podkr. R. W.]”.

⁵ Była to drukowana w USA nowojorsko-londyńska edycja A. A. Knopfa (B. M.). Zarówno katalogi L. C. (*Supplement*, vol. 31, s. 245) i B. M., jak i *Polska bibliografia literacka za rok 1945* (za bibliografią polonistów J. Zabielskiej) podają jeszcze dwie samoistne pozycje, będące wyborem folklorystycznych urywków z *Chłopów*: *Burek, the dog that followed the Lord Jezus, and other stories* i *Polish folk-lore stories* — obie, wydane w Wielkiej Brytanii z ilustracjami i okładkami M. Walentynowicza, mają wspólny wydawniczy adres: Birkenhead, [1944], Polish Publication Committee. Treści pierwszej pozycji, poza fragmentem tytułowym, nie znamy, natomiast druga książeczka, odnotowana przez M. M. Coleman, jest przedrukiem IV (bożenarodzeniowego) rozdziału *Zimy*.

regularnie wydawanym „Poland” — tu znalazły się w tłum. Katarzyny Żuk-Skarszewskiej *Dwie wiosny, Komurasaki, Pęknięty dzwon, W głębiach, Wspomnienie* (przedrukowane w latach czterdziestych w wychodzącym pod emigracyjnymi auspicjami „Polish Review”) oraz nie ustalony wobec braku dostępu do czasopisma tekst, zatytułowany *In spite of all (Mimo wszystko)*; w tłum. Wiktorii de Kreuter *Legenda* i autobiograficzny list do Wodzińskiego; przedruki fragmentów *Chłopów* z S. R. i z przekładu M. H. Dziewickiego oraz głosy o Reymoncie R. Hughes’a⁶, A. Nawench-Morawskiego i K. Makuszyńskiego.

Następne dwie grupy publikacji to przekłady zawarte w sześciu antologiach literatury polskiej (11 pozycji, na które składają się *Sąd, Śmierć, W głębiach, W pruskiej szkole, Wotanie, Suka*, fragmenty *Chłopów*)⁷ i w ośmiu antologiach literatury światowej (8 pozycji, obejmujących bożenarodzeniowy fragment *Chłopów* i trzy opowiadania: *O zmierzchu* — angielski debiut pisarza w anonimowym przekładzie w „The Pagan Magazine” w sierpniu 1916 r.⁸, czterokrotnie potem przedrukowywany, trzykrotnie przedrukowywaną *Śmierć* oraz przełożonego przez G. R. Noyes’a chyba specjalnie do antologii B. H. Clarka *Great short novels of the world*, N. Y. 1927, *Tomka Barana*)⁹.

⁶ Nie był to przejaw zainteresowania wyłącznie jednostronnego — w przekładzie A. Reymontowej, żony pisarza, ukazała się w Polsce powieść Ruperta Hughes’a (1872—1956, wg W. J. Burke i W. D. Howe *American authors and books*, London 1963, s. 364) *Co ludzie powiedzą?* (*What will people say?* 1914 r.) — notujemy to na podstawie drugiego wydania, Warszawa, b. r., nakład Księgarni i Składnicy Nut Benona Perzyńskiego.

⁷ W *Selected Polish tales*, preface by Marie Busch, who compiled this after Mrs. Benecke's death [por. przypis⁶], Oxford 1921 (reissued 1928, 1942) oprócz przekładu *Śmierci* (s. 282—306) zawarty jest też tekst niezidentyfikowany pt. *A Polish scene* (s. 269—281). Do wykazu M. M. Coleman dodać można nowszą antologię A. Gillona i L. Krzyżanowskiego, *Introduction to modern Polish literature*, N. Y. 1964, którą otwierają trzy fragmenty z *Chłopów*, przełożone przez wydawców. (Pozycja ta znalazła się wśród kilku książek, udostępnionych ustalającemu przez p. mgr W. Frontczakową z Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego.).

⁸ Do tego samego tytułu uprawnione jest też wobec braku dokładniejszych danych tłumaczenie *Sądu* w antologii *More tales by Polish authors*, again translated by Elze Cecile Benecke and Marie Busch, Oxford 1916.

⁹ Dzięki niedawno wydanemu suplementowi do bibliografii Zabielskiej (*Bibliography of books in Polish or relating to Poland published outside Poland since September 1st, 1939*, compiled by the late Janina Zabielska [† 1962] continued and supplemented by Maria L. Danilewicz and Halina Choyńska, vol. III: 1958—1963 and supplement to 1939—1957, London 1966, poz. 3154) i ta lista powiększa się o jeszcze jedną

Poza tym z grubsza systematyzującym reymontowskie publikacje wykazem pozostaje 5 pozycji: wymienione pierwsze tłumaczenie *O zmierzchu*, o kilka lat wyprzedzający pełne tłumaczenie książkowe przekład fragmentu *Ziemi obiecanej*, dokonany przez Paula Selvera i zamieszczony w jego *Anthology of moderne Slavonic literature* (London — N. Y. 1919), pierwszy przedruk przekładu *Wspomnienia* (1934 — reszta adresu w bibliografii niejasna) oraz dwa artykuły — Ernesta Boyda (w *Studies in ten literatures*, N. Y. 1925) i F.-L. Schoella („California University Chronicle”, 1926)¹⁰.

Uwzględniając wyliczone w przypisach drobne uzupełnienia, niedokładną w jakimś jeszcze stopniu anglo-amerykańską bibliografię Reymonta zamykamy obecnie w około 60 pozycjach.

R. W.

antologię. Jest nią *The world's great catholic literature*, edited by George N. Shuster with an introduction by William Lyons Phelps, N. Y. 1942, zawierająca fragment przekładu M. H. Dziewickiego *Ziemi obiecanej* zatytułowany *Remorse (Wyrzut sumienia)*.

¹⁰ Biblioteka Uniwersytetu Łódzkiego posiada nadbitkę tej pracy (sygn. 19624) z nie wymieniającą obdarowanej osoby francuską dedykacją autora. Prof. Schoell pisał też o Reymoncie w „Saturday Review of Literature” i być może w „New York Times” (por. R. F., s. 22, 121, 131 i n.).